

Személyes adatok kezelése a bírósági eljárásban

A jelen publikáció célja, hogy a GDPR rendelkezéseit a polgári peres és nemperes ügyekre alkalmazva elemezze, hogy egy bíróság milyen keretek között kezelheti jogszerűen az érintettek adatait. Ugyanakkor, az adatkezelés legalapvetőbb feltételeinek vizsgálatát követően a jelen publikáció kifejezett célja megvizsgálni azt, hogy a bíróság felhasználhatja-e az általa egy adott eljárásban megismert adatokat egy másik eljárásban is, és ha igen, milyen mértékben és korlátokkal.

I. A bírósági eljárás adatvédelmi szempontból

A személyes adatok védelme szempontjából kiemelt helyet foglal el a célhoz kötöttség elve,¹ ami egyben az érintett információs önrendelkezési jogának legfontosabb garanciáját is képezi.²

A polgári peres eljárás esetén a 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 162. § (6) bekezdése kifejezetten meghatározza a bíróság adatkezelésének célját, miszerint a bíróság az általa az érvényesített jog elbírálásával összefüggésben megismert személyes adatokat a perben érvényesített jog elbírálása céljából kezelheti. Ugyanez a bekezdés rendelkezik arról is, hogy milyen célokból és célhoz kötötten kezelheti a bíróság a megismert személyes adatokat az eljárásának jogerős befejezését követően. Továbbá, még mindig ugyanez a bekezdés szabályozza a személyes adatok tárolásának időtartamát is, aszerint, hogy a bíróság a megismert személyes adatokat az eljárás tárgyát képező ügy iratainak selejtezéséig vagy levéltárba adásáig kezelheti.

Mivel a 2017. évi CXVIII. törvény (Pnp.) 1. § (1) bekezdése alapján a polgári nemperes eljárásokra törvény eltérő rendelkezése hiányában a Pp. alkalmazandó, ezért főszabály szerint adatvédelmi szempontból nem szükséges különbséget tenni a peres és nemperes eljárások között, vagyis jellemzően a peres eljárásokban munkát végző bíró és a nemperes eljárásban eljáró bírósági titkár esetében.

¹ GDPR 5. Cikk (1) bekezdés b) pont

² 3110/2022. (III. 23.) AB határozat [48], „15/1991. (IV. 13.) AB határozat, ABH 1991, 40, 42, megerősítette többek közt: 3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [50]”

Mivel az adatkezelést jogszabály – a Pp. – rögzíti, így az adatkezelés jogalapjaként valójában szóba kerülhet a GDPR 6. cikk (1) bekezdés c) (jogi kötelezettség teljesítése) és e) (közhatalmi jogosítvány gyakorlása) pontja is. Álláspontom szerint ugyanakkor egyértelmű, hogy bár a bíróság az adatkezelésre köteles – azaz nem utasíthatja vissza a személyes adatok kezelését –, az igazságszolgáltatási tevékenység során a tevékenység közhatalmi jellege a meghatározó, így az adatkezelés jogalapja a GDPR 6. cikk (1) bekezdés e) pontja lesz a c) pont helyett.

Részletesebb vizsgálatot igényel az eljárásban a bíróság által megismerhető személyes adatok köre. Ahogy arra fent utaltam, a Pp. 162. § (6) bekezdés egyszerűen úgy fogalmaz, hogy a bíróság az érvényesített jog elbírálásával összefüggésben megismert adatokat kezelheti. Kétségtelen, hogy a bíróság tevékenysége szükségszerűen adatkezeléssel jár, hiszen a bíróság legalább a felek, illetve sok esetben képviselőik személyes adatait megismeri. Az elektronikus benyújtás esetén a képviselő születési helye, ideje, anyja neve is megismerésre kerül. Azonban a bíróság eljárása során sem hagyható figyelmen kívül az adattakarékosság alapelve.³ Egyrészt, a fél maga is közölhet – akár saját magával, akár másik féllel, akár harmadik személlyel kapcsolatban – olyan személyes adatot, ami az eljárás szempontjából irrelevánsnak bizonyul. Ésszerűtlen elvárás lenne azonban az az elvárás, hogy a bíróság az ilyen, akár nyilvánvalóan irreleváns adatokat törölje. Ezt nem is teheti meg, hiszen a Pp. (kivéve az olyan kivételes eseteket, mint a minősített adatok) nem biztosít lehetőséget arra, hogy a bíróság a fél beadványából adatokat kihagyjon, amikor megküldi azt a másik félnek vagy feleknek (ha van az eljárásban másik fél). Másrészt a bírósági iratkezelést számos jogszabály szabályozza,⁴ amelyek szintén megkövetelik az eredeti irat megőrzését is.

Más, több mérlegelést igénylő kérdés az, hogy a bíróság az iratkezelésre vonatkozó szabályok betartásán túl milyen módon kezelheti a fél által előterjesztett irreleváns, vagy jogsértő módon megszerzett vagy felhasznált személyes adatokat. Először is érdemes megjegyezni, hogy ha a fél saját magára vonatkozó, de az eljárás szempontjából irreleváns személyes adatot közöl a bírósággal, úgy annak további következménye nincs, hiszen ez esetben maga az adatot közlő fél az érintett, és a bíróság helyesen jár el, ha az irreleváns

³ GDPR 5. Cikk (1) bekezdés c) pont

⁴ A teljesség igénye nélkül: a bíróságnak a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvénynek, a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendeletnek és ez utóbbi alapján a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasításnak is meg kell felelnie.

adatot figyelmen kívül hagyja, illetve legfeljebb az adott határozat indokolásában tér arra ki, hogy az adott személyes adatot irrelevánsnak tekintette (esetleg ennek okait megjelölve).

Ha a fél más személyre vonatkozó, de az eljárás szempontjából irreleváns adatot közöl, úgy a különbség annyi, hogy az érintett dönthet arról, hogy kíván-e hatósági vagy bírósági jogorvoslatot igénybe venni, és e másik eljárás tárgya lesz, hogy a személyes adatot közlő fél magatartása jogsértő volt-e.⁵

Egyéb esetekben – azaz különösen akkor, ha a fél jogszerűtlenül megszerzett, másik személyre vonatkozó személyes adatot használ fel az eljárásban – fontos különbség lehet, hogy a fél a személyes adatot tényállításként közli, vagy bizonyítékként kívánja felhasználni.

A Pp. ugyanis „jogsértő tényállítás” fogalmat nem ismer, de a Pp. 269. § rendelkezik a jogsértő bizonyítékokról és azok felhasználhatóságáról. Így különösen fontos lehet, hogy a jogsértő módon megszerzett bizonyítási eszköz főszabály szerint nem használható fel az eljárásban.⁶ Azonban, tegyük fel például, hogy a felperes a nagy értékű gépjárműve megrongálása miatt indított kártérítési eljárást az alperes ellen. A felperes közterületen, az utcán parkolt, és a kocsiját kamerával figyelte meg, amely felvételt bizonyítékként csatolja is a beadványához, annak érdekében, hogy bizonyítsa az alperes felróható magatartását. Szinte bizonyos, hogy a felperes adatkezelése jogszerűtlen⁷ - ahogyan azt a hatóság gyakorlata is kimunkálta -, azonban nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a felvétel perdöntő jelentőséggel bírhat az eljárásban. Így a bíróságnak lehetősége van a Pp. 269. § (4) bekezdése alapján mérlegelni, hogy a jogsértő jellege ellenére figyelembe veszi a bizonyítékot.⁸

⁵ Bár a jelen publikáció kereteit meghaladja, itt megjegyzem, hogy álláspontom szerint nem állapítható meg egy jóhiszeműen eljáró személy jogsértése, ha az általa jogszerűen megszerzett személyes adatot megkísérelte bírósági eljárásban felhasználni, azonban a bíróság utóbb arra az álláspontra jutott, hogy az adott adat nem releváns az eljárás szempontjából. Ellenkező értelmezés jelentős visszatartó erővel hatna a jogi igények előterjesztése, érvényesítése, illetve védelme szempontjából, mivel szinte minden esetben kockázatot jelentene, hogy a bíróság adott személyes adatot – akár tévesen – szükségtelennek ítél meg.

⁶ Pp. 269. § (1) bekezdés c) pont

⁷ Lsd. pl. NAIH/2019/5421/5. határozat, NAIH-2419/2021. határozat (10. oldal), NAIH-3524-14/2022. határozat (9. oldal) alapján

⁸ Természetesen akárhogyan is dönt a bíróság, az alperes, mint érintett panaszt tehet a felperessel, mint adatkezelővel szemben a NAIH előtt, vagy külön bírósági eljárást is indíthat; bár utóbbi esetben álláspontom szerint nem követelheti vissza kártérítésként az általa fizetett kártérítést. Ugyan kétségtelen, hogy az érintettet a jogszerűtlen adatkezelés következtében vagyoni kár érte azzal, hogy kártérítést kellett fizetni, mégis, a Ptk. alapelveibe ütközőnek tartanám, ha a bíróság nem venné figyelembe, hogy a kérdéses esetben az érintett a károkozó.

Összefoglalva tehát, a bíróság lényegében bármely személyes adatot kezelhet, amit az eljárásban megismer, legalább olyan mértékben, hogy az iratkezeléssel kapcsolatos jogszabályoknak megfeleljen, továbbá a jogsértő bizonyíték esetén ezt meghaladóan is – külön, egyedi mérlegelést követően – felhasználhatja az eljárásban megismert személyes adatokat.⁹

Adatvédelmi szempontból garanciális jellegű rendelkezés továbbá a Pp. 237. § (3) bekezdés b) pontja és 266. § (4) bekezdése, amelyek alapján a bíróság köteles a feleket tájékoztatni, a hivatalból figyelembe vett tényekről (illetve a Pp. 269. § (2) bekezdés, ami a nyilvánvalóan jogsértő bizonyíték jellegről való tájékoztatást írja elő). Ezek a rendelkezések biztosítják, hogy a felek tisztában legyenek a bíróság által kezelt személyes adatok összességével,¹⁰ és ne csak azokkal, amiket maguk a felek bocsátottak a bíróság rendelkezésére.

A fentiekből tehát megállapítható, hogy a bírósági adatkezelés lényeges feltételeit a jogszabályok szabályozzák. Ugyanakkor a fent ismertettek elsősorban az „alapeljárásra” vonatkoznak, azaz arra az eljárásra, amelyben a bíróság eredetileg megismerte az adott adatot. A jogalkalmazásnak azonban álláspontom szerint felkészülnie kell lennie arra is, hogy több, egymással összefüggő eljárás is folyamatban lehet, vagy korábbi eljárásban megismert adat relevanciával bírhat egy folyamatban lévő másik, vagy később megindult eljárásban. Ezért alappal merül fel az a kérdés, hogy ha egy eljárás – az „alapeljárás” – már lezárult, akkor az ott megismert adatok más eljárásban felhasználhatóak-e, és ha igen, milyen feltételekkel, ki által és milyen célhoz kötötten.

⁹ A Pp. 269. § (4) bekezdés alapján kivétel ez alól az élethez és testi épséghez fűződő jog megsértésével vagy erre irányuló fenyegetéssel megszerzett bizonyíték, azaz, ha a felperes ilyen módon jutott hozzá az alperes személyes adatahoz, amit bizonyítékként fel kíván használni, akkor a bíróság akkor is köteles ezt a bizonyítékot figyelmen kívül hagyni, ha az adott eldöntendő kérdés más módon nem bizonyítható. Álláspontom szerint ugyanakkor a bizonyítékként figyelmen kívül hagyás nem érinti az iratkezeléssel kapcsolatos feladatok teljesítését, tehát a bíróság a jogsértő bizonyíték megőrzésére is köteles.

¹⁰ Véleményem szerint a lényegében a teljes peranyag, de legalábbis annak jelentős része a fél személyes adatának minősül. A 29. cikk alapján létrehozott adatvédelmi munkacsoport 4/2007 véleménye a személyes adat fogalmáról (WP 136) alapján ugyanis az adat érintettre vonatkozó jellegét a tartalom, cél vagy eredmény alapján is meg lehet állapítani; az pedig kétségtelen, hogy a bírósági eljárás iratanyaga mind a cél, mind az eredmény elem miatt személyes adatnak minősülhet. Ezt erősíti meg a 4/2007 vélemény azon megállapítása is, hogy „A „tartalom” vagy a „cél” elem hiánya ellenére lehet adatot egyénre „vonatkozóan” tekinteni, amennyiben felhasználása valószínűleg hatással van egy adott személy jogaira és érdekeire, figyelembe véve az adott esetet övező valamennyi körülményt” (12. oldal).

II. Személyes adatok felhasználása más eljárásban

Térjünk vissza a Pp. 162. § (6) bekezdésére egy gondolat erejéig. Ez a rendelkezés kifejezetten megengedi a bíróságnak, hogy az eljárásában megismert személyes adatokat az eljárás jogerős befejezését követően is kezelje, *törvényben meghatározott egyéb feladat végrehajtása céljából*.

Kétségtelen, hogy a jogviták elbírálása a bíróság törvényben meghatározott feladata,¹¹ így a Pp. 162. § alapján nem tűnik jogellenesnek, ha a bíróság más eljárásban is felhasználja az általa az „alapeljárásban” megismert adatokat. Ezt az álláspontot tovább erősíti a Pp. 270. § (1) bekezdése, ami kifejezetten ki is mondja, hogy a *„bíróság felhasználhatja a más eljárásban beszerzett bizonyítékot – ideértve a fél más eljárásban tett tényállítását is –, kivéve, ha a bizonyítás felvételének a módja, az eljárás sajátosságait leszámítva, e törvény rendelkezéseibe ütközik”*.

Mivel ez esetben az „alapeljárásban” megismert személyes adat a más eljárás iratanyagának részévé válik, ezért, ha a bíróság felhasználja a más eljárásban az „alapeljárásban” megismert adatot, úgy a más eljárásban történő adatkezelésre ugyanúgy az I. pontban vizsgáltak vonatkoznak (leszámítva azt, hogy ez esetben a jogsértő bizonyítási eszközre vonatkozó rendelkezések kevésbé, vagy egyáltalán nem relevánsak, hiszen a bíróság vélhetően nem fog felhasználni olyan személyes adatot, aminek felhasználását jogsértőnek ítéli meg).

Természetesen, ha a bíróság az „alapeljárásban” megismert személyes adatokat akár ugyanaz, vagy más bíróság felhasználja a másik, vagy újabb eljárásában, akkor az a GDPR 6. Cikk (4) bekezdése szerinti eltérő célú adatkezelésnek minősül. Aligha merülhet fel azonban aggály a releváns adatok felhasználása esetén, hiszen ezt az eltérő célú adatkezelést jogszabály – a Pp. 166. § és 270. § – kifejezetten lehetővé teszi, továbbá a GDPR 23. cikk (1) bekezdés alapján is egy, a demokratikus társadalomban szükséges és arányos intézkedésnek minősül.¹²

¹¹ Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés: „A bíróság dönt büntetőügyben, magánjogi jogvitában, a közigazgatási határozatok törvényességéről, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról és törvényben meghatározott egyéb ügyben.”

¹² GDPR 23. cikk (1) bekezdés

A kérdés tehát egyszerűen megítélhetőnek tűnik. Van azonban egy kulcsfontosságú mozzanat, ami nem derül ki a Pp. szabályaiból – az, hogy a más eljárás során hogyan, milyen módon ismerheti meg a bíróság, illetve az adott bíró az „alapeljárás” adatait.

Márpedig, ez a kérdés, ahogy lent az látható, adatvédelmi és eljárásjogi téren is tisztázandó. Nyilvánvalóan jogsértő lenne, ha a bíróságokon a bírák – és fentiek szerint az önálló hatáskörben eljáró bírósági titkárok - mindenféle ellenőrzés és kontroll nélkül hozzáférhetnének bármely eljárás iratanyagához.¹³

A másik végletet az jelentené, hogy a bírák a bíróságokon belül is kizárólag anonimizált iratokhoz férnek hozzá, mely értelemszerűen adatvédelmi szempontból nem vetne fel aggályokat, de kétséges, hogy ez a megoldás megfelelő lenne, mivel például egy fél jó- vagy rosszhiszeműségének megítélése során kulcsfontosságú lehet az „alapeljárásban” tett nyilatkozatok megismerése, ami viszont szükségszerűen adatkezelést is jelent.

Azaz meg kell találni azt a „középutat”, ami az adatvédelmi rendelkezéseknek is megfelel, de nem is fosztja meg a bíróságokat attól, hogy a Pp. 270. § által biztosított lehetőséggel éljenek.

Tehát, hogyan merülhet fel a más eljárásban, hogy egy „alapeljárásban” megismert személyes adatot szükséges lenne felhasználni? Álláspontom szerint három mód van, amit vizsgálni kell ebben a körben: (i) a fél által tett indítvány, (ii) a hivatalbóli bizonyítás, és (iii) a bíróság hivatalos tudomása.

Az adatkezelőre vagy adatfeldolgozóra alkalmazandó uniós vagy tagállami jog jogalkotási intézkedésekkel korlátozhatja a 12–22. cikkben és a 34. cikkben foglalt, valamint a 12–22. cikkben meghatározott jogokkal és kötelezettségekkel összhangban lévő rendelkezései tekintetében az 5. cikkben foglalt jogok és kötelezettségek hatályát, ha a korlátozás tiszteletben tartja az alapvető jogok és szabadságok lényeges tartalmát, valamint az alábbiak védelméhez szükséges és arányos intézkedés egy demokratikus társadalomban:

[...]

f) a bírói függetlenség és a bírósági eljárások védelme;

[...]

i) az érintett védelme vagy mások jogainak és szabadságainak védelme;

j) polgári jogi követelések érvényesítése.

¹³ Analógiaként lsd. a NAIH/2020/402/4 határozat, ahol adatvédelmi incidensnek minősült, hogy a Kérelmezett szervezeti egységének vezetője (intézetvezető) jogosulatlanul megismerte, lekérdezte a szervezeti egységébe tartozó kezelőorvos által kezelt érintettek egészségügyi személyes adatait.

Az első eset a legkézenfekvőbb, ugyanis természetesen semmilyen akadálya nincs például annak, hogy egy polgári peres eljárásban a felperes az alperes egy korábbi eljárásban („alapeljárásban”) tett nyilatkozatára hivatkozzon. Ideális esetben a hivatkozó fél pontosan – ügyszám szerint – megjelöli a releváns „alapeljárást”, amely esetben a bíró jogszerűen fordulhat adatigénylési kérelemmel az „alapeljárásban” eljáró bírósághoz (akár a saját bíróságát is ideértve), feltéve, hogy a bizonyítékot felhasználhatónak ítéli meg.¹⁴ Sőt, ilyen esetekben azt sem tartom kizártnak, hogy a bírónak meglegyen az a lehetősége, hogy formális adatigénylési kérelem nélkül, maga kereshesse meg az „alapeljárást” iratanyagát, különösen, ha az a saját bíróságán rendelkezésre áll. Értelemszerűen, ez utóbbi megoldás adatvédelmi szempontból kockázatosabb, de nem lenne példa nélküli, hiszen a TAKARNET rendszerben egy ügyvéd vagy egy végrehajtó a cél megjelölésével bármely ingatlanra rákereshet. Azaz akár azt sem látom kizártnak, hogy – a megfelelő jogszabályi háttér megalkotását követően – a bíróság (vagy több bíróság közösen), egy a TAKARNET-hez hasonló hozzáférési felületet biztosítson az irattárhoz, ahol például a szigorú naplózás és a cél kötelező megjelölése biztosítja, hogy az iratbetekintés jogszerűsége utólag igazolható legyen. Lehetséges, hogy a fél hivatkozása tévesnek bizonyul, ez esetben viszont célszerűnek tűnik a bíró egyedi mérlegelésre bízni, hogy ennek megállapításán túl milyen adatokat rögzít.

A valóságban azonban fel kell készülni a kevésbé ideális esetekre is, amikor a fél nem képes ilyen pontosan megjelölni a releváns „alapeljárást”. Véleményem szerint ez esetben a bíró feladata és felelőssége olyan mértékben tisztázni a fél indítványát, hogy az alkalmas legyen arra, hogy a bíró adatigényléssel forduljon a saját bíróságához vagy másik bírósághoz, azaz tisztázni, hogy pontosan milyen nyilatkozat, miért releváns, és lehetőség szerint tisztázni az „alapeljárást” azonosíthatóvá tévő adatokat (értelemszerűen, itt is felmerülhet, hogy a kért nyilatkozat nyilvánvalóan nem releváns, vagy másik fél kifogása következtében jut arra a bíróság, hogy szükségtelen azt beszerezni). Továbbá ilyenkor a megkeresett bíróság feladata lenne az adatigénylés ellenőrzése, és adott esetben megtagadása, ha a keresett „alapeljárást” nem létezik vagy abban a hivatkozott nyilatkozat nem szerepel.

Könnyen előfordulhat olyan helyzet, hogy bár az „alapeljárásban” tett nyilatkozat (vagy más személyes adat) releváns, akár kulcsfontosságú egy más eljárásban, a fél nincs abban a

¹⁴ Ezt hivatalból is vizsgálni kell, mert a Pp. 270. § (2) bekezdése és GDPR-ben meghatározott adattakarékosság elvének figyelembe vételével a nyilvánvalóan nem releváns nyilatkozat értelemszerűen más eljárásból sem szerezhető be, illetve a másik fél is kifogásolhatja az „alapeljárásban” tett nyilatkozatának felhasználhatóságát.

helyzetben, hogy hivatkozzon az „alapeljárásra”, mert arról egyáltalán nincs tudomása. Felmerülhet egyfajta információs aszimmetria abban az értelemben is, hogy a bíró – akár csak szakmai tapasztalatai alapján – gyanítja, hogy lehet olyan „alapeljárás”, ami az előtte folyamatban lévő eljárásban releváns, de a félnek nincs róla tudomása.

Azonban álláspontom szerint a fél indítványának hiányában a bíró hivatalból bizonyítást nem rendelhet el, hacsak erre külön törvényi felhatalmazása nincs. A bizonyítás hivatalból történő elrendelésének eljárásjogi szempontból főszabály szerint akadálya a Pp. 276. § (2) bekezdése, ami csak a törvény által megengedett esetekben teszi lehetővé, hogy a bíróság hivatalból elrendelje a bizonyítást. Márpedig a Pp. 270. § nem tartalmazza azt a lehetőséget, hogy a bíróság egy más, vagy újabban indult eljárásában hivatalból beszeresse az „alapeljárás” iratait.

Vannak azonban kivételek, amikor a bíróság elrendelhet hivatalból bizonyítást, és nincs kizárva az sem, hogy ez a bizonyítás kiterjedjen más eljárások iratanyagának beszerzésére.¹⁵ Véleményem szerint, a bíróságnak a hivatalból elrendelt bizonyítás esetén első kérdésként azt kell vizsgálnia, hogy szükséges-e számára a személyes adatokat tartalmazó irat, vagy elengedő annak (részben vagy teljes mértékben) anonimizált kivonata. Ezt követően intézhet a bíró egy indokolt adatigénylés iránti kérelmet a megfelelő bíróság(ok)hoz (saját bíróságot is ideértve), amiben megjelöli az adatigénylés célját és az adatigénylés szükségességét igazoló körülményeket. Így az adatigénylés címzettjének is megvan a lehetősége arra, hogy meggyőződhessen az adatigénylés jogszerűségéről, továbbá – összhangban a GDPR által meghatározott elszámoltathatóság elvével – utólag is igazolható marad az adatigénylés jogszerűsége. Hangsúlyozom ugyanakkor, hogy véleményem szerint nagymértékű szabadságot kell biztosítani a bírói mérlegelésnek abban, hogy mi a releváns adat az eljárás szempontjából, azaz pusztán adatvédelmi megfontolások nem írhatják felül az olyan nyomós érdekeket – mint például a kiskorú érdeke – amelyekre tekintettel a jogalkotó úgy döntött, hogy lehetőséget biztosít a bíróságnak arra, hogy hivatalból elrendelje a bizonyítást.

Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy függetlenül attól, hogy a bíróság elrendelheti-e hivatalból a bizonyítást, hivatalos tudomással is rendelkezhet az „alapeljárásban” megismert személyes adatokról, mely esetben a Pp. 266. § (2) bekezdése alapján a hivatalos tudomása

¹⁵ A teljesség igénye nélkül, példa ilyen esetre a személyi állapotot érintő perek (Pp. 434. § (3) bekezdés), és a kiskorú gyermek tartása iránt indított per (Pp. 492. § (2) bekezdés).

körébe tartozó tényeket – a Pp. 266. § (4) bekezdése alapján a fél vagy felek tájékoztatása mellett – figyelembe veszi akkor is, ha azokra a fél (vagy felek) nem hivatkozott (vagy hivatkoztak).

A bíróság hivatalos tudomása azonban eltér a felek által indítványozott, illetve a bíróság által hivatalból elrendelt bizonyítástól, olyannyira, hogy a Pp kommentárja ki is emeli, hogy „*Nem minősül hivatalos tudomásnak az a releváns ténybeli ismeret, amit a bíróság a felek indítványára beszerzett, más eljárásban felvett bizonyítás eredményét tartalmazó és a periratokhoz csatolt hivatalos iratokból merített (Pp. 270. §-a).*”¹⁶ Ugyanakkor álláspontom szerint nem zárható ki elvi jelleggel az, hogy a bíróság a más eljárása során az „alapeljárásról” hivatalos tudomással rendelkezzen.

Tekintettel azonban arra, hogy tényleges tudomása az adott eljárásban csak a konkrét bírónak lehet, azonban – ahogy azt fent már megállapítottam – egy adott bíró nem férhet hozzá korlátlanul a teljes bírósági irattárhoz, felmerül az a probléma, hogy ad hoc jellegű döntések születnek, függően attól, hogy az adott fél vagy felek eljárása az adott bíró előtt volt-e folyamatban, mivel más döntést hoz az a bíró, aki előtt már volt folyamatban az adott fél eljárása, mint az a bíró, aki még nem találkozott az adott féllel. Természetesen, a jogbiztonság szempontjából az ilyen ad hoc jellegű döntéshozatal nemkívánatos, így célszerűnek látom megvizsgálni, hogy ez a probléma enyhíthető-e vagy akár teljesen kiküszöbölhető-e.

Véleményem szerint az ad hoc döntéshozatal problémája teljes körben nem küszöbölhető ki. Ennek az az oka, hogy a Pp. a bíróság hivatalos tudomásáról ír, tehát, még ha – a fentiek szerint jogszerűtlen módon – a bíró korlátlan hozzáféréssel is rendelkezne a saját bíróságának irattárához, a Pp. egészen bizonyosan nem ad lehetőséget arra, hogy a bíróság egy másik bíróság által lefolytatott eljárásról rendelkezzen hivatalos tudomással. Azaz, a bíróság hivatalos tudomása az „alapeljárásról” elvi jelleggel is kizárt, ha az „alapeljárás” másik bíróság előtt volt folyamatban.

Ez gyakorlati problémát is jelenthet például azon ügyekben, ahol a felek nyilvánvalóan rosszhiszeműen irreális gyermektartásdíjak megállapítását kérik, vagy akár ilyen

¹⁶ Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2022. február 1.; Harmadik kiadás; Szerkesztő: Petrik Ferenc; Kézirat lezárva: 2017. november 20.; ORAC Kiadó, Budapest, 2022 – Pp. 269. § A köztudomású tények és a bíróság hivatalos tudomása

megállapodás bírói jóváhagyása miatt kezdeményeznek peres eljárást, tudván azt, hogy a gyermektartásdíj a végrehajtási eljárásban megelőzi a többi követelést, míg a bírónak semmilyen tudomása nincs egy akár más vármegyei végrehajtó előtti – éppen a tartásdíj megfizetésére éppen kötelezett féllel szemben folyamatban lévő – végrehajtási eljárásról.

Mi a helyzet azonban akkor, ha az „alapeljárás” és a más eljárás ugyanazon bíróság előtt van (volt) folyamatban? A Pp. a bíróság, és nem a bíró hivatalos tudomására utal, de kétségtelen, hogy egy bíróságon belül egy külön „a bíróság hivatalos tudomása” adatbázis nem hozható létre, egyrészt, mert erre a bíróság nincs felhatalmazva, másrészt, egy ilyen adatbázis vélhetően sértené a célhoz kötöttség elvét,¹⁷ mivel készletező adatgyűjtésnek minősülne (hiszen azt nem lehet előre tudni, hogy később mely személyes adat lesz releváns egy másik, jövőbeli eljárásban). Mivel a bírák egymás eljárásaihoz jogszerű cél hiányában nem férhetnek hozzá, ezért nem tűnik járható útnak az sem, hogy az egyik bíró a másik bíróval való egyeztetés útján szerezze meg a releváns tudomást.

Azt látjuk tehát, hogy a probléma enyhítésére sincs világos mód, mert nincs olyan információs csatorna vagy adatbázis, ami lehetőséget biztosítana a bírónak arra, hogy hivatalos tudomást szerezzen olyan eljárás adatairól, ami nem előtte volt folyamatban.

A problémát legalább részben enyhíthetné, ha adott fél eljárásai mindig ugyanazon bíró előtt lennének folyamatban. Egyrészt, ez azonban nem biztosítható, mivel a bíróságon az ügyelosztási rend véletlenszerű, vagy több oknál fogva is kivitelezhetetlen (pl. tartós távollét, kirendelés, szülési szabadság). Illetve egy ilyen ügyelosztási rend vélhetően nem is lenne életszerű, mivel egy adott félnek számos külön ügytípusba tartozó ügye lehet, ami célszerűtlenné tenné, hogy egy bíró előtt legyen folyamatban valamennyi eljárás. Az is problémát jelentene, ha az adott bíró nem járhatna el, mert pl. az adott fél peres eljárásban felperes, de a bíró az alperessel szemben összeférhetetlen. Továbbá nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a bíró jogviszonya megszűnhet, a bíró átkerülhet másik bíróságra... stb. amely esetekben visszakerülünk ugyanoda, t.i., hogy nincs biztosítva, hogy a bíróság hivatalos tudomása ne vezessen ad hoc jellegű döntésekhez.

Célszerűbbnek tűnne ennél a bírósági iratkezelési szabályok, a bírósági ügyekhez való hozzáférések felülvizsgálata olyan módon, hogy az adatvédelmi követelmények megtartása

¹⁷ GDPR 5. cikk (1) bekezdés b) pont

mellett a lehető legnagyobb mértékben el lehessen kerülni a bíróság hivatalos tudomásának ad hoc jellegét. Úgy vélem, hogy bár a probléma teljes mértékben nem küszöbölhető ki, de nagymértékű szabadságot kell biztosítani a joggyakorlat számára – hiszen végső soron az adott bíró az, aki az adott ügyben az adatvédelmi rendelkezéseket össze tudja egyeztetni az eljárási szabályokkal. A jogszabályi alapok rögzítése viszont már csak azért is célszerű lenne, mert a bíróság a közhatalmi feladatai ellátása – így az előtte folyamatban lévő eljárás – során nem támaszkodhat a jogos érdek jogalapra,¹⁸ ezért mindenképpen szükségesnek tűnik az adatkezelési műveletek jogszabályi legitimációjának megteremtése.

III. Összefoglalás

A bírósági eljárások adatkezelését vizsgálva megállapíthatónak láttam tehát, hogy – természetesen – jogszabály által megnyugtatóan szabályozásra került az adott eljárásban, azaz az „alapeljárásban” megismert adatok kezelése, ideértve az ügy szempontjából irrelevánsnak bizonyuló adatok kezelését is.

Ami azonban az „alapeljárásban” megismert adatok más eljárásban való felhasználhatóságát illeti, bár a Pp. erre egyértelműen lehetőséget biztosít, jelenleg az adatok megismerésének folyamata nem szabályozott, így a GDPR szigorú adatvédelmi követelményeit figyelembe véve aggályok merülhetnek fel, ha az eljáró bíró nem eléggé körültekintő. Továbbá, míg a fél indítványa, és (amennyiben erre lehetőség van) a hivatalból elrendelhető bizonyítás esetén a meglévő szabályozás legalább segítséget nyújt, addig a bíróság hivatalos tudomása – pontosabban, a hivatalos tudomás megszerzése – a gyakorlatban egyelőre tisztázatlan kérdéseket vet fel. E tekintetben célszerűbbnek tűnik megkísérelni egyensúlyt teremteni az adatvédelmi rendelkezések és az eljárásjogi szabályok között, mivel a hivatalos tudomás megszerzésének korlátok nélküli engedése adatvédelmi (és eljárásjogi) aggályokat vet fel, azonban az adatvédelmi rendelkezések túlzott előtérbe helyezése az ad hoc jellegű ítékezés kockázatát hordozza magában. Véleményem szerint ennek az egyensúlynak a megteremtéséhez szükséges lehet a bírósági iratokhoz való bírói hozzáférés szabályainak felülvizsgálata, és mindenképpen szükséges, hogy a joggyakorlatnak elegendő szabadsága legyen ahhoz, hogy az adott eljárás szempontjából az eljárás céljának és az adatvédelem elveinek legmegfelelőbb megoldást válassza.

¹⁸ A GDPR 6. cikk (1) bekezdés utolsó mondata alapján

IV. Irodalomjegyzék és hivatkozott jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye

2016. évi CXXX. törvény (Pp.)

2017. évi CXVIII. törvény (Pnp.)

EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE (GDPR)

3110/2022. (III. 23.) AB határozat

1995. évi LXVI. törvény

335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet

17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás

NAIH/2019/5421/5. határozat, NAIH-2419/2021.határozat, NAIH-3524-14/2022. határozat, NAIH/2020/402/4 határozat

Adatvédelmi munkacsoport 4/2007 véleménye

Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2022. február 1.; Harmadik kiadás; Szerkesztő: Petrik Ferenc; Kézirat lezárva: 2017. november 20.; ORAC Kiadó, Budapest, 2022 – Pp. 269. § A köztudomású tények és a bíróság hivatalos tudomása